

ՀՏԴ 376

ՄԱՆԿԱՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ

**ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԻ ԴԵՐՈ ՕԺՏՎԱԾ ԵՐԵՒԱՆԵՐԻ ՀԵՏ
ԱՇԽԱՏԱՆՔՈՒՄ: ՓՈՐՁԱՐԱՐԱԿԱՆ ՄԱՍ
Մարության Լ. Ռ.**

Հոդվածը նվիրված է սոցիալական մանկավարժի դերին օժտված երեխաների հետ աշխատանքում: Խոսվում է «օժտվածություն», «օժտված երեխա» հասկացությունների, ինչպես նաև այդ երեխաների շրջանում սոցիալական մանկավարժի ծավալած գործունեության մասին:

Հոդվածը ներառում է փորձարարական մաս. այն կատարվել է Վանաձորի դպրոցներում, կենտրոններում և մարզպետարանի համապատասխան բաժնում: Տվյալների բազան առանձին-առանձին ներկայացված են «Հավելվածների» տեսքով /աղյուսակով/:

Հատկապես շատ կարևոր է օժտված երեխաներին ճիշտ բացահայտելն ու արդյունքները ծնողներին, ուսուցիչներին և մասնագետներին փոխանցելը:

Բանալի բառեր. օժտված երեխա, սոցիալական մանկավարժ, տաղանդ, ուսումնասիրություն, մանկավարժի գործունեության ոլորտ:

Աշխատանքում օգտագործվել են սոցիալական ոլորտի (մասնագիտական) գրականություն, բայց ամբողջ աշխատանքը կառուցված է փորձարարական արդյունքների վրա:

Մարդկության զարգացման բոլոր ժամանակներում գոյություն են ունեցել մարդկային վարքաձևերի շեղումներ՝ ինչպես դրական, այնպես էլ բացասական ուղղվածությամբ, օրինակ՝ նորմայից շեղումներ են համարվում և՛ մտավոր հետամնացությունը, և՛ մարդու օժտվածությունը, նրա տաղանդավոր, հանճարեղ լինելը: Առողջապահության համաշխարհային կազմակերպության որոշմամբ՝ օժտված երեխաները ևս համարվում են «ռիսկի խմբի» երեխաներ՝ մտավոր հետամնացություն, իրավախախտ վարքագիծ, ալկոհոլի օգտագործման հակում ունեցող երեխաների կողքին: Նրանց

անհրաժեշտ են դաստիարակչական հատուկ միջոցներ ու մեթոդներ, անհատական զարգացման հատուկ ուսումնական ծրագրեր, հատուկ պատրաստականություն ունեցող ուսուցիչներ, հատուկ դպրոցներ [1, էջ 381]:

Օժտվածությունը մարդու բնածին առանձնահատկությունների ամբողջությունն է, որը նախադրյալ է ընդունակությունների զարգացման համար: Ռուս մեծ մանկավարժ Վ. Ն. Մորոկա-Ռոսինսկին դժվար դաստիարակվող երեխաների երրորդ խումբը համարում էր օժտված երեխաների խումբը [2, էջ 142]: Այս խմբին են պատկանում հուզականային, հուզահաղորդակցական խախտումներով և որոշակի օժտվածությամբ երեխաները, որոնց բնորոշ են ագրեսիվությունը, զգացողությունների անբավարար կառավարումը, բնավորության որոշ գծերի շեշտադրումը, մտածողության յուրատիպությունը, հակակարգապահական, հակասոցիալական արարքները, որոնք ինչ-որ իրավիճակում կամ պայմաններում կարող են փոխակերպվել օրինակելի վարքաձևերի: Միևնույն ժամանակ նրանք ունեն ստեղծագործական մեծ էներգիա, ընդունակություններ, հետաքրքրություններ, իրենց տարիքի երեխաներից տարբերվում են ուսման նկատմամբ ունեցած վերաբերմունքով, աշխատունակությամբ:

Օժտված երեխան ընտանիքի, ծնողների համար «ընտանիքի կուռք, պաշտամունք» կարող է համարվել: Այս մոտեցման պայմաններում երբեմն ծնողներն իրենց երեխաների ընդունակությունները չափից բարձր են գնահատում, իրենք՝ երեխաները, ունեն բարձր ինքնագնահատական, որը հաճախ կարող է հանգեցնել հուսալքության: Առավել ևս դա վտանգավոր է դառնում դեռահասության տարիքում:

Ծնողներն իրենց երեխաների ունեցած այս կամ այն հաջողությունը, արարքները արձանագրում են որպես երեխաների մոտ դրսևորվող օժտվածության փաստ: Այդ մասին նրանք միշտ պատմում են և խոսում: Կատարվում են երեխաների բոլոր պահանջները ու ցանկությունները, նրանց ամեն ինչ թույլատրվում է, ներվում են անգամ նրանց որոշ արարքներն ու բացթողումներն ուսման կամ այլ բնագավառներում:

Ուստի շատ կարևոր են դառնում ծնողների, ուսուցիչների, սոցիալական մանկավարժի և այլ մասնագետների կողմից երեխայի օժտվածության փաստի ժամանակին և ճիշտ բացահայտումն ու ախտորոշումը:

«Սոցիալական մանկավարժը պետք է առաջին հերթին հիշի, որ ինչպիսի օժտվածությամբ էլ լինի երեխան, նա պետք է սովորի» [3, էջ 383]:

Օժտված երեխաների հետ աշխատանքում սոցիալական մանկավարժի կողմից կիրառվում են հաղորդակցական-տեղեկատվական տեխնոլոգիաներ, որոնց միջոցով կարելի է ստեղծել փոխազդեցություններ և փոխներգործություններ, լուծել հուզող խնդիրները, բավարարել գոյաբանական, հոգևոր ու նյութական պահանջմունքները, զարգացնել ինքնաձանաչողությունը: Կիրառվում են նաև կազմակերպչական տեխնոլոգիաներ, իրականացվում է դաստիարակչական խորհրդատվություն (երկարաժամկետ, կարճաժամկետ, պարբերական, հրատապ-իրավիճակային) սոցիալ-մանկավարժական բոլոր ոլորտներում:

Օժտված երեխաների հետ սոցիալական մանկավարժի գործունեությունը նպատակաուղղված է երեխայի ունեցած հսկայական ներուժը ստեղծագործական աշխատանքի փոխակերպմանը, ստեղծագործական միջավայրի, երեխայի անձի զարգացման համար անհրաժեշտ պայմանների ստեղծմանը, նրանց անհրաժեշտ տարբեր տեսակի օգնության և աջակցության ցուցաբերմանը [4, էջ 302-306]:

Երեխան և նրա ծնողները պետք է հասկանան, որ տաղանդավորությունը մեծ աշխատանք է: Հնարավոր անհաջողությունները կամ թեթև հաջողությունը չի հիասթափեցնելու երեխային, որ հրաժարվի դրված նպատակից: Սոցիալական մանկավարժին կարևոր է տաղանդավոր երեխայի հետ հաստատել ճիշտ հարաբերություններ և հիշել, որ նրան անհրաժեշտ է կրթել, սովորեցնել նստակեցություն, սեր աշխատանքի նկատմամբ, ընդունելու ինքնուրույն որոշում:

Սոցիալական մանկավարժին անհրաժեշտ է օգնել կազմելու երեխայի տաղանդի զարգացման ծրագիրը, որը նախատեսում է թեմաների բազմազանություն և գործնական ուսուցում: Այդ հնարավորություն կտա որոշելու երեխայի ուժեղ և թույլ կողմերը, աջակցելու նրա հետաքրքրություններին:

Տաղանդավոր երեխայի հետ աշխատելու ծրագրի նպատակն է սովորեցնել ապրել հասարակության մեջ, որը միշտ չէ, որ բարյացակամ վերաբերմունք է ցուցաբերում միջին տաղանդաբնակից տարբերվողի նկատմամբ: Երեխային անհրաժեշտ է սոցիալական հմտություններ: Այստեղ կարող են օգնել բազմապիսի ուսուցողական գրքեր և

սկավառակներ, սակայն ավելի լավ է մասնակցել խմբային խաղերում, քանի որ տաղանդավոր երեխային անհրաժեշտ է շփվել ուրիշ երեխաների հետ: Երեխային չպետք է զրկել մանկությունից և ծանրաբեռնել: Միայն ուսումնասիրելով իր վերաբերմունքը այդ երեխայի նկատմամբ՝ սոցիալական մանկավարժը կարող է որոշել իր և նրա փոխհարաբերությունը: Անհրաժեշտ է հասկանալ նրա յուրահատկությունները, որն է նրա ծնողների հպարտության պատճառը: Պետք է նշել նաև, որ տաղանդավոր երեխան կուրացնում է ծնողներին. նրանք կարող են ճնշել նրան՝ մոռանալով այն մասին, որ երեխան չի սիրում ճնշվածություն: Ընտանիքում այդ պատճառով առաջանում են կոնֆլիկտներ:

Տաղանդավոր երեխաների ոչ միօրինակ վարքը արտահայտվում է սրամաղրության հաճախ փոփոխման մեջ, անհամբեր են շփման մեջ, գրուցակցին ընդհատում և ուղղում են, ցուցադրում են սեփական գիտելիքները, միշտ աշխատում են հաստատել իրենց ճշմարտությունը: Բոլոր այս հատկանիշները պահանջում են նախ և առաջ դաստիարակել համբերություն և ոչ կայունություն: Տաղանդավոր երեխաները գիտեն՝ ինչ է բարությունը, ճշմարտությունը և գթասրտությունը, սակայն գործնականում այդ հատկանիշները հաճախ չեն կարողանում դրսևորել: Նրանց անհրաժեշտ է մասնագետի՝ սոցիալական մանկավարժի օգնությունը: Հարցասիրությունը և ամեն ինչ իմանալու ձգտումը, հզոր ստեղծագործական կարողությունը վեր է ածվում վարքի նորմերի խախտման և լարում հարաբերությունները շրջապատի հետ:

«Սոցիալական մանկավարժի դերը օժտված երեխաների հետ աշխատանքում» հոդվածի շուրջ փորձարարական մասն իրականացվել է Վանաձորի Դանիել Վարուժանի անվան թիվ 16, Հովհաննես Թումանյանի անվան թիվ 3 հիմնական, Վանաձորի մաթեմատիկայի և բնագիտական առարկաների խորացված ուսուցմամբ «Էվրիկա» հատուկ դպրոցներում, Լոռու մարզի Երեխայի և ընտանիքի աջակցման կենտրոնում, Հենրիկ Իգիթյանի անվան գեղագիտության ազգային կենտրոնի Վանաձորի մասնաճյուղում:

Հետազոտություններին մասնակցել են թվով 35 անձինք:

Աշխատանքն իրականացվել է երկու փուլով.

- 7. Ախտորոշիչ փուլ** - ուղղված է օժտված երեխաներին բացահայտելուն:

8. Բուն հետազոտական փուլ - կիրառվել են սոցիալական մանկավարժի՝ օժտված երեխաների հետ աշխատանքի հիմնական մեթոդներ:

Հետազոտության ընթացքում օգտագործել ենք տարբեր գործիքներ.

✓ **Դիտման մեթոդ** – նպատակն էր ուսումնասիրել երեխաների ուսումնական, ստեղծագործական ձեռքբերումները:

✓ **Հարցազրույցի մեթոդ** – կիրառել ենք դպրոցների, Երեխայի և ընտանիքի աջակցման կենտրոնի սոցիալական մանկավարժների հետ: Նպատակն էր պարզել, թե սոցիալական մանկավարժներն ինչպես են ախտորոշում երեխաների օժտվածությունը, ինչպիսի խնդիրների հետ են բախվում օժտված երեխաները դպրոցում, և ինչպիսի մեթոդներով են սոցիալական մանկավարժներն աշխատում օժտված երեխաների հետ:

✓ **Սոցիալական անձնագրերի վերլուծություն** - նպատակն էր վերլուծել ուսումնական տարվա ձեռքբերումները, ենթադրյալ օժտվածություն ունեցող երեխաների ընտանեկան բարենպաստությունը:

✓ **Թեստավորում** - նպատակն էր օժտված երեխաների բացահայտումը, համապատասխանաբար՝ ինտելեկտուալ ընդունակությունների զարգացման, կրեատիվության և մոտիվացիայի մակարդակների ուսումնասիրմամբ:

✓ **Անկետավորում** – սոցիալական մանկավարժի՝ օժտված երեխաների հետ աշխատանքի պատրաստվածության մակարդակի ախտորոշման նպատակով օգտագործել ենք նաև Ա. Ի. Դորովսկայայի «Սոցիալական մանկավարժի պատրաստակամության հետազոտում» անկետան [տես՝ հավելված 3-ում] և «Օժտված երեխայի հետ աշխատող մանկավարժի» անկետան [տես՝ հավելված 4-ում]:

✓ **«ТРИЗ» տեխնոլոգիան** – հեղինակը Հենրիխ Ալտշուլյերն է: Նախատեսված է երեխաների ստեղծագործական, վերլուծական մտածողության զարգացման համար: Այն իր մեջ ներառում է մի քանի մեթոդների համակարգ, որոնցից առանձնացված են հետևյալները՝ «Մտազրոհ» և «ԳՈՒՄ»: Սրան զուգընթաց՝ սոցիալական մանկավարժի կողմից նաև կիրառվեց «ՏՀՏ» տեխնոլոգիան՝ նպատակ ունենալով երեխաներին ապահովել անհրաժեշտ տեղեկատվությամբ, օգնում է երեխաներին ստանալ իրենց հետաքրքրող հարցերի պատասխանները, հնարավորություն է տալիս քննարկվող հարցի շուրջ բանավիճել, իսկ բանավեճի արդյունքում ծնվում է ճշմարտությունը:

Սոցիալական մանկավարժը պլանի համաձայն աշխատանքներ է իրականացնում օժտված երեխաների, նրանց ծնողների ու շրջապատի հետ: Այս նպատակով ներկայացնում ենք սոցիալական մանկավարժի աշխատանքի պլանի օրինակ (մշակված սեփական տարբերակը) [տես՝ հավելված 1-ում]:

Որպեսզի երեխաների օժտվածությունը «չմարի», այլ, ընդհակառակը, զարգանա, սոցիալական մանկավարժն աշխատում է նաև երեխայի ծնողների հետ: Կազմակերպում է քննարկումներ, ժողովներ: Այդպիսի քննարկման օրինակ ներկայացրել ենք նաև մենք [տես՝ հավելված 2-ում]:

Հետազոտական աշխատանքները իրականացվել են երկու հիմնական նպատակներով՝

- Բացահայտել տվյալ հաստատություններում օժտված երեխաներին:

- Առանձնացնել այն հիմնական մեթոդները, որոնց օգնությանն է դիմում սոցիալական մանկավարժը՝ օժտված երեխաների հետ աշխատելիս:

Հետազոտությունների ժամանակ հարցազրույցներ ունեցանք Երեխայի և ընտանիքի աջակցման կենտրոնի, Վանաձորի թիվ 3, 16 դպրոցների սոցիալական մանկավարժների հետ, որի ընթացքում փորձեցինք պարզել, թե ինչպիսի մեթոդների օգնությամբ են մանկավարժները բացահայտում երեխաների օժտվածությունը, ինչպիսի խնդիրների հետ են բախվում օժտված երեխաները և ինչպիսի աշխատանքներ են կազմակերպվում մանկավարժների կողմից [տես՝ հավելված 3]: Ամփոփելով հարցազրույցի արդյունքները՝ կարելի է ընդգծել հետևյալ փաստերը՝ երեխաների օժտվածությունը բացահայտելու նպատակով սոցիալական մանկավարժները հիմնականում կիրառում են թեստերի տարբեր օրինակներ (հարցարաններ, հարցազրույցի մեթոդը, մոդելավորում, կենսագրական մեթոդ), որոնք նախատեսված են երեխաների ինտելեկտուալ հնարավորությունները, կրեատիվության մակարդակը ախտորոշելու համար: Սոցիալական մանկավարժները ընդգծում էին մի քանի հիմնական խնդիրներ, որոնց հետ բախվում է օժտված երեխան դպրոցում: Դրանցից էին՝ մտերիմ ընկերներ գտնելու հետ կապված դժվարություններ, երեխայի ստեղծագործական ընդունակությունների՝ շրջապատի կողմից անհասկացվածություն ու քննադատություն, տազնապայանություն, որը կարող է պայմանավորված լինել նրանով, որ

օժտված երեխաների սպասելիքները հասակակիցներից և նրանց շփման պահանջները չեն համապատասխանում: Օժտված երեխաներն ունենում են ինքնարտահայտման վախ, որոշ դեպքերում հուզական անկայունություն: Այս և նմանատիպ խնդիրների լուծման նպատակով սոցիալական մանկավարժն աշխատանք է իրականացնում երեխաների հետ: Աշխատանքներից են հոգեբանաթերապևտիկ աշխատանքը: Օժտված երեխաներին բնորոշ առանձնահատկություններից է հետաքրքրության որակը և աստիճանը: Օժտված երեխաների մոտ նկատելի է հատորներով գիրք կարդալու տենչը: Կարդում են գիշերային ժամերին կամ էլ դրսևորում են պրակտիկ հմտություններ, որոնք զարմանք են առաջացնում: Այսպիսի առանձնահատկություններով աչքի էր ընկնում Նապոլեոնը: Այս հատկանիշներից էլնելով՝ մասնագետներն օժտված երեխաներին առաջարկում են գրքի միջոցով անցկացվող թերապիա՝ բիրիոթերապիա: Սոցիալական մանկավարժները օժտված երեխաների հետ տարվող աշխատանքների մասին խոսելիս ներկայացրել են ախտորոշիչ ուղղությունը, զրույցներ, թրեյնինգներն ու խորհրդատվությունները, անհրաժեշտության դեպքում հանդիսանում են միջնորդ ընտանիքի և դպրոցի միջև:

Հետազոտական աշխատանքի առաջին փուլը կառուցել ենք Ջ. Ռենզուլիի եռամողել հոգեդիագնոստիկ համակարգի հիման վրա, որտեղ օժտվածությունն իրենից ներկայացնում է երեք կարևոր բաղադրիչների միասնություն՝ ինտելեկտուալ ընդունակություններ, կրեատիվություն (ստեղծարարություն), մոտիվացիա: Ըստ այս մողելի՝ օժտված են համարվում այն երեխաները, ովքեր թվարկված բոլոր բաղադրիչներից կզրանցեն առավելագույն արդյունքներ:

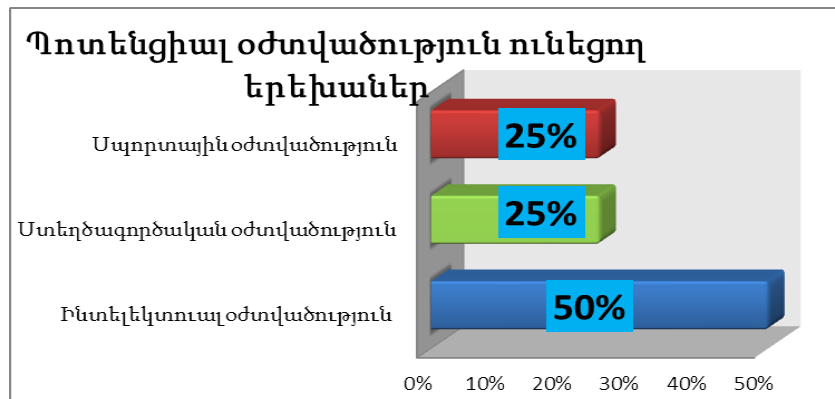
Այդ նպատակով համապատասխանաբար կիրառեցինք՝ «Ստենֆորդ-Բինե»-ի թեստը, Հ. Գարդների «Ինտելեկտի տիպի ախտորոշում» թեստը, «Մաթեմատիկական ընդունակությունների ախտորոշման» մեթոդիկան, Ռավենի «Պրոգրեսիվ մատրիցան», Թորենսի «Ստեղծագործական մտածողության ախտորոշում» թեստը, Ե. Պ. Իլիինի «Հաջողության հասնելու մոտիվացիան», Կուզնեցովայի, Սվերչի «Ինչպես բացահայտել օժտվածությունը» և Սավենկովի «Օժտվածության քարտեզը»:

Ամփոփելով կատարած հետազոտական աշխատանքի այս փուլը՝ կարող ենք ասել, որ օժտված երեխաների բացահայտումը բավականին բարդ էր, քանի որ գոյություն չունի ամբողջական, կոնկրետ մեթոդ, որի օգնությամբ կկարողանանք գնահատել երեխաների օժտվածությունը:

Աշխատանքի այս փուլում կիրառեցինք սոցիալական մանկավարժի կողմից օգտագործվող այն հիմնական մեթոդները, որոնք անհրաժեշտ են օժտված երեխաներին բացահայտելու համար: Վերլուծելով արդյունքները՝ կարելի է եզրակացնել, որ 19 դիտարկված աշակերտներից պոտենցիալ օժտվածություն ունեն 4-ը [տես՝ հավելված 4-ում]:

Նրանք ունեին ինտելեկտուալ ընդունակությունների միջինից բարձր, կրեատիվության և մոտիվացիայի բարձր մակարդակներ [տես՝ դիագրամ 1-ում]:

Դիագրամ 1.

Ընդհանրացնելով կատարած փորձարարական աշխատանքը՝ կարող ենք ընդգծել, որ սոցիալական մանկավարժն օժտված երեխաներին ախտորոշելու նպատակով կիրառում է դիտման, զրույցի, թեստավորման, անկետավորման, կենսագրական մեթոդները: Իհարկե, այս մեթոդները կիրառվում են ոչ միայն երեխաների, այլև նրանց ծնողների հետ:

Բացահայտելով օժտված երեխաներին՝ սոցիալական մանկավարժը պլանի կետերին համապատասխան աշխատանքներ է սկսում երեխաների հետ: Սոցիալական մանկավարժի աշխատանքն այստեղ ուղղված է երեխաների ընդունակությունների զարգացմանն ու օժտված երեխաների խնդիրների հաղթահարմանը:

Առանձնացնենք մի քանի մեթոդների օրինակներ, որոնց օգնությամբ սոցիալական մանկավարժը աշխատում է օժտված երեխաների հետ:

«Մտագրոհ» - կիրառվում է երեխաների ստեղծագործական-վերլուծական մտածողության զարգացման նպատակով: Առաջարկվում է խնդիր, որն ունի բազմաթիվ լուծումներ: Երեխան պետք է արտահայտի

իր մտքերն ու գաղափարները խնդրի վերաբերյալ: Այնուհետև քննարկվում են տարբերակները:

«Քեյսի մեթոդ» - նպաստում է անհրաժեշտ գիտելիքների ձեռքբերմանն ու հմտությունների ձևավորմանը: Օժտված երեխաների հետ աշխատելիս սոցիալական մանկավարժը կիրառում է քեյս, որի նպատակն է զարգացնել երեխաների ստեղծագործական ընդունակությունները, արագ կողմնորոշվելու ունակությունները, մոտիվացիայի մակարդակը:

Օժտված երեխաները ունենում են հասակակիցների հետ շփման դժվարություններ, մտերիմ ընկերներ գտնելու հետ կապված դժվարություններ: Սոցիալական մանկավարժը կիրառում է «Գաղափարների կառուցման մեթոդը»: Նպաստում է կուլեկտիվ ստեղծագործական «արտադրանքի» ստեղծմանը, միասնական, ընդհանուր գաղափարի սահմանմանը:

Օժտված երեխաների հետ աշխատանքի արդյունավետությունն ապահովելու նպատակով դպրոցներում ներդրվում է Մեծ Բրիտանիայում ընդունված «Կարգավորում» (Setting) մեթոդը: Այն հնարավորություն է տալիս երեխաներին ընդգրկվել խմբերում՝ ըստ առարկայական ձեռքբերումների մակարդակի:

Սոցիալական մանկավարժի կողմից կիրառվում են նաև թրեյնինգներ, խորհրդատվություն, քննարկումներ, սեմինարներ, մոդելավորման, խաղային, քարտային ու տեղեկատվական-հաղորդակցական տեխնոլոգիաներ: Սոցիալական մանկավարժն օժտված երեխաների հետ աշխատանքը կառուցում է *կույր որոնման մոդելի վրա*, որը հիմնված է փորձ և սխալի մեթոդի վրա, *լաբիրինթոս մոդելի հիման վրա*, որում խնդիրը դիտարկվում է որպես լաբիրինթոս, իսկ լուծում փնտրելու գործընթացը նման է լաբիրինթոսում շրջելուն: «Տաղանդի զարգացման ծրագիր» մոդելը հնարավորություն է տալիս բարձրացնել օժտված երեխաների ճանաչողական հետաքրքրությունը, զարգացնել ստեղծագործական ընդունակությունները: Հնարավորություն է տալիս որոշել երեխայի ոժեղ և թույլ կողմերը, աջակցել նրա ընդունակությունների զարգացմանը:

	Աշխատանքի նկարագրություն	Նպատակը	Պատասխանատու	Ժամկետներ
1.	«Օժտված երեխաներ» թեմայով կլոր սեղան մանկավարժների ու բազմամասնագիտական թիմի անդամների հետ	«Օժտված երեխա» հասկացության պարզաբանում, տալ մի շարք հարցերի պատասխանները ինչ էլ օժտվածությունը, որ երեխաներին կարելի է օժտված համարել, որոնք են օժտվածության նշանները և տեսակները:	Սոցիալական մանկավարժ, բազմամասնագիտական թիմ	Օգոստոս
2.	«Օժտված երեխա» ծրագրի մշակում	Նորմատիվ-իրավական բազայի ստեղծում, օժտված երեխաների ախտորոշման համակարգի ստեղծում, օժտված երեխաների հետ անհատական աշխատանքի ձևերի ու մեթոդների մշակում:	Սոցիալական մանկավարժ, բազմամասնագիտական թիմ, տնօրինություն	Օգոստոս-սեպտեմբեր
3.	«Օժտված երեխաներ» տվյալների բանկի ստեղծում	Օժտված երեխաների ախտորոշում, սոցիալական փաստաթղթերի վերլուծություն, անհատական թղթապանակի ձևավորում, սովորողների ձեռքբերումների վերլուծություն	Հոգեբան, սոցիալական մանկավարժ	Սեպտեմբեր-հոկտեմբեր
3.1	Անկետաների, թեստերի ու անհատական գրույցների կիրառում	Սովորողների հետաքրքրությունների ու ընդունակությունների ոլորտի ուսումնասիրում	Սոցիալական մանկավարժ, հոգեբան	Սեպտեմբեր-հոկտեմբեր
4.	Թեմատիկ գրույցների, քննարկումների կազմակերպում	Պարզել երեխաների ուսումնական խնդիրները, ձևավորել սովորողների տեղեկատվական կուլտուրան, կատարել ակադեմիական գիտելիքների ընդհանրացում և համակարգում:	Սոցիալական մանկավարժ	Հոկտեմբեր-նոյեմբեր
5.	Մրցույթներ, օլիմպիադաներ, ինտելեկտուալ «մրցավազք»	Նպաստել օժտված երեխաների ճանաչողական ընդունակությունների զարգացմանը, որոնողական, հետազոտական գործընթացում սովորողների վերլուծական և քննադատական մտածողության ձևավորում	Մանկավարժներ, տնօրինություն, բազմամասնագիտական թիմ	Հոկտեմբեր-մայիս (յուրաքանչյուր տարի)
6.	Ծնողական ժողովներ, քննարկումներ	Ծնողներին իրազեկել երեխաների օժտվածության նախանշանների, նրանց ընդունակությունների զարգացման աշխատանքների, օժտվածության մարելու հնարավոր ռիսկերի մասին:	Սոցիալական մանկավարժ, հոգեբան	Նոյեմբեր-դեկտեմբեր

ՀԱՎԵԼՎԱԾ 2

ՕԺՏՎԱԾ ԵՐԵՒԱՆԵՐԻ ԾՆՈՂՆԵՐԻ ՀԵՏ ՔՆՆԱՐԿՄԱՆ ՕՐԻՆԱԿ

Նպատակը- ընդգծել ընտանիքի դերը օժտված երեխաների պոտենցիալ հնարավորությունները զարգացնելու գործում:

Աշխատանքի ձևը-կլոր սեղան

Մասնակիցներ-օժտված երեխաների ծնողներ, սոցիալական մանկավարժ, հոգեբան

Գործիքակազմ-անկետաներ օժտված երեխաների համար, օժտվածությանը վերաբերող հոգեբանամանկավարժական գրականություն:

Պլան

- «Օժտվածություն», «օժտված երեխա» հասկացությունների մեկնաբանում (սոցիալական մանկավարժ, հոգեբան):
- Օժտված երեխաների հոգեբանական առանձնահատկությունների մեկնաբանում (հոգեբան):
- Ընտանիքի դերը օժտված երեխաների բացահայտման գործում: Խորհուրդներ ծնողներին (սոցիալական մանկավարժ):
- Անկետավորում ծնողների հետ՝ «Ինչպես բացահայտել օժտվածությունը» (հոգեբան):
- Երեխաների ստեղծագործությունների ցուցահանդես: Կարծիքների փոխանակում, հարցերի պարզաբանում (սոցիալական մանկավարժ):
- Ժողովի ամփոփում: Դրա արդյունավետության գնահատումը ծնողների կողմից:

ՀԱՎԵԼՎԱԾ 3

ՀԱՐՑԱԶՐՈՒՅՑ

1. Ի՞նչ է օժտվածությունը:

---

2. Ինչպիսի՞ առանձնահատկություններով կրնորոշեք օժտված երեխաներին:

---

3. Որպես սոցիալական մանկավարժ ինչպիսի՞ մեթոդներով եք ախտորոշում օժտված երեխաներին:

---

4. Ինչպիսի՞ խնդիրների են բախվում օժտված երեխաները դպրոցում:

---

5. Ո՞ր մեթոդները կընդգծեք օժտված երեխաների հետ արդյունավետ աշխատելու համար:

---

6. Կարո՞ղ եք նշել մի քանի այլ սուբյեկտներ, որոնց հետ աշխատանքը կարևոր է օժտված երեխաների զարգացումն ապահովելու համար:

---

7. Ինչպե՞ս եք իրականացնում օժտված երեխաների ծնողների հետ աշխատանքները:

ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐԻ ՏՎՅԱԼՆԵՐԸ

Աշակերտների տվյալները	Տարիքը	«Մտենֆորդ-Բինե»-ի թեստ	Գարդներ «Բնտելեկտի տիպի ախտորոշում»
Ա. Ս. (թիվ 16 դպրոց)	10	119 միավոր	մաթեմատիկական-տրամաբանական
Ս. Դ. (թիվ 16 դպրոց)	12	58 միավոր	տեսողատարածական
Շ. Շ. (թիվ 16 դպրոց)	9	54 միավոր	կինեսթետիկ
Ա. Վ. (թիվ 16 դպրոց)	11	80 միավոր	մաթեմատիկական-տրամաբանական
Ի. Շ. (թիվ 16 դպրոց)	13	76 միավոր	միջանձնային
Ն. Ա. («Էվրիկա» դպրոց)	12	115 միավոր	տեսողատարածական
Ա. Ս. («Էվրիկա» դպրոց)	13	119 միավոր	մաթեմատիկական-տրամաբանական
Կ. Ն. («Էվրիկա» դպրոց)	11	76 միավոր	խոսքային
Շ. Կ. («Էվրիկա» դպրոց)	11	80 միավոր	մաթեմատիկական-տրամաբանական
Ա. Ս. («Էվրիկա» դպրոց)	13	36 միավոր	ներանձնային
Մ. Ն. (թիվ 3 դպրոց)	9	80 միավոր	միջանձնային
Ա. Ն. (թիվ 3 դպրոց)	10	115 միավոր	տեսողատարածական
Դ. Գ. (թիվ 3 դպրոց)	8	119 միավոր	մաթեմատիկական-տրամաբանական
Գ. Վ. (թիվ 3 դպրոց)	11	68 միավոր	երաժշտական
Շ. Ա. (գեղագիտական կենտրոն)	8	80 միավոր	խոսքային
Հ. Խ. (գեղագիտական կենտրոն)	9	36 միավոր	տեսողատարածական
Մ. Մ. (գեղագիտական կենտրոն)	10	22 միավոր	տեսողատարածական
Վ. Ս. (աջակցման կենտրոն)	12	76 միավոր	միջանձնային
Հ. Ղ. (աջակցման կենտրոն)	9	113 միավոր	մաթեմատիկական-տրամաբանական

ՊՈՏԵՆՑԻԱԼ ՕԺՏՎԱԾՈՒԹՅՈՒՆ ՈՒՆԵՑՈՂ ԵՐԵՄԱՆԵՐԻ ՏՎՅԱԼՆԵՐ

Աշակերտների տվյալները	Ռավենի պրոգրեսիվ մատրիցա	Թորենսի Ստեղծագործական մտածողության ախտորոշում
Ա. Ս. (թիվ 16 դպրոց)	Բարձր մակարդակ	Միջին մակարդակ
Ս. Դ. (թիվ 16 դպրոց)		
Շ. Շ. (թիվ 16 դպրոց)		
Ա. Վ. (թիվ 16 դպրոց)		
Ի. Շ. (թիվ 16 դպրոց)		
Ն. Ա. («Էվրիկա» դպրոց)	Միջին մակարդակ	Միջին մակարդակ
Ա. Մ. («Էվրիկա» դպրոց)	Բարձր մակարդակ	Միջին մակարդակ
Կ. Ն. («Էվրիկա» դպրոց)		
Շ. Կ. («Էվրիկա» դպրոց)		
Ա. Ս. («Էվրիկա» դպրոց)		
Մ. Ն. (թիվ 3 դպրոց)		
Ա. Ն. (թիվ 3 դպրոց)	Ցածր մակարդակ	Ցածր մակարդակ
Դ. Գ. (թիվ 3 դպրոց)	Միջին մակարդակ	Բարձր մակարդակ
Գ. Վ. (թիվ 3 դպրոց)		
Շ. Ա. (գեղագիտական կենտրոն)		
Հ. Խ. (գեղագիտական կենտրոն)		
Մ. Մ. (գեղագիտական կենտրոն)		
Վ. Ս. (աջակցման կենտրոն)		
Հ. Ղ. (աջակցման կենտրոն)	Միջին մակարդակ	Ցածր մակարդակ
Աշակերտների տվյալները	Ռավենի պրոգրեսիվ մատրիցա	Թորենսի Ստեղծագործական մտածողության ախտորոշում
Ա. Ս. (թիվ 16 դպրոց)	Բարձր մակարդակ	Միջին մակարդակ
Ս. Դ. (թիվ 16 դպրոց)		
Շ. Շ. (թիվ 16 դպրոց)		
Ա. Վ. (թիվ 16 դպրոց)		
Ի. Շ. (թիվ 16 դպրոց)		
Ն. Ա. («Էվրիկա» դպրոց)	Միջին մակարդակ	Միջին մակարդակ
Ա. Մ. («Էվրիկա» դպրոց)	Բարձր մակարդակ	Միջին մակարդակ
Կ. Ն. («Էվրիկա» դպրոց)		
Շ. Կ. («Էվրիկա» դպրոց)		
Ա. Ս. («Էվրիկա» դպրոց)		
Մ. Ն. (թիվ 3 դպրոց)		
Ա. Ն. (թիվ 3 դպրոց)	Ցածր մակարդակ	Ցածր մակարդակ
Դ. Գ. (թիվ 3 դպրոց)	Միջին մակարդակ	Բարձր մակարդակ

Գ. Վ. (թիվ 3 դպրոց)		
Շ. Ա. (գեղագիտական կենտրոն)		
Հ. Խ. (գեղագիտական կենտրոն)		
Մ. Մ. (գեղագիտական կենտրոն)		
Վ. Ս. (աջակցման կենտրոն)		
Հ. Ղ. (աջակցման կենտրոն)	Միջին մակարդակ	Ցածր մակարդակ
Աշակերտների տվյալները	Ռավենի պրոգրեսիվ մատրիցա	Թորենսի Ստեղծագործական մտածողության ախտորոշում
Ա. Ս. (թիվ 16 դպրոց)	Բարձր մակարդակ	Միջին մակարդակ
Ս. Դ. (թիվ 16 դպրոց)		
Շ. Շ. (թիվ 16 դպրոց)		
Ա. Վ. (թիվ 16 դպրոց)		
Ի. Շ. (թիվ 16 դպրոց)		
Ն. Ա. («Էվրիկա» դպրոց)	Միջին մակարդակ	Միջին մակարդակ
Ա. Մ. («Էվրիկա» դպրոց)	Բարձր մակարդակ	Միջին մակարդակ
Կ. Ն. («Էվրիկա» դպրոց)		
Շ. Կ. (Էվրիկա դպրոց)		
Ա. Ս. (Էվրիկա դպրոց)		
Մ. Ն. (թիվ 3 դպրոց)		
Ա. Ն. (թիվ 3 դպրոց)	Ցածր մակարդակ	Ցածր մակարդակ
Դ. Գ. (թիվ 3 դպրոց)	Միջին մակարդակ	Բարձր մակարդակ
Գ. Վ. (թիվ 3 դպրոց)		
Շ. Ա. (գեղագիտական կենտրոն)		
Հ. Խ. (գեղագիտական կենտրոն)		
Մ. Մ. (գեղագիտական կենտրոն)		
Վ. Ս. (աջակցման կենտրոն)		
Հ. Ղ. (աջակցման կենտրոն)	Միջին մակարդակ	Ցածր մակարդակ

РОЛЬ СОЦИАЛЬНОГО ПЕДАГОГА В РАБОТЕ С ОДАРЕННЫМИ ДЕТЬМИ. ЭКСПЕРИМЕНТАЛЬНАЯ ЧАСТЬ

Марукян Л. Р.

Статья посвящена роли социального педагога в работе с одаренными детьми. Речь идет о понятиях «одаренность», «одаренный ребенок», о деятельности социального педагога.

Статья включает экспериментальную часть, которая была сделана в школах и образовательных центрах Ванадзора. База данных представлена в виде "приложений" /таблицы/.

В настоящий период особенно важным становится своевременное и правильное выявление и диагностика факта наличия у ребенка родителей, учителей, социальных педагогов и других специалистов.

Ключевые слова: одаренный ребенок, социальный педагог, талант, исследование, сфера деятельности педагога.

THE ROLE OF A SOCIAL PEDAGOGUE IN WORKING WITH GIFTED CHILDREN: EXPERIMENTAL STUDY

Marukyan L. R.

The paper presents the role of social pedagogue working with gifted children.

We touch upon concepts "gifted", "exceptional child", the work of the social teacher who develops skills among these children.

The article includes an experimental study that was conducted in schools, Vanadzor centers and the corresponding department of the regional administration. The database is presented separately as "attachments" (in the table).

Timely and accurate identification and diagnosis of child support by parents, teachers, social pedagogues and other specialists is especially important at this time.

Keywords: a gifted child, social pedagogue, talent, research, sphere of activity of the teacher.

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

1. Василькова Ю. В., Василькова Т. А. « Социальная педагогика », М., 2изд. Центр «Академия». 2000 г. 440 с.
2. Мардахаев Л. В. «Социальная педагогика». М.: 2005 г. 269 с.
3. Василькова Ю. В. «Методика и опыт работы социального педагога», М.: центр «Академия». 2001 г. 160 с.
4. Հարությունյան Ն. Կ., Ղազարյան Ա. Փ., Ղուկասյան Լ. Հ. Սոցիալական մանկավարժություն: Երևան: ԵՊՀ հրատարակչություն: 2017: 336 էջ:

Տեղեկություններ հեղինակի մասին

Մարուքյան Լ. Ռ. – մանկավարժական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ

Վանաձորի պետական համալսարան

Էլ. փոստ՝ lusine.marukyan@mail.ru

Տրվել է խմբագրություն 21.10.2019